

Vabariigi Valitsuse 20. jaanuari 2022. a määruse nr 10 „Väikesaarte nimistu“ muutmise seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

1. jaanuaril 2018. a jõustunud püriasustusega väikesaarte seaduse (edaspidi *VSaarS*) muudatuste kohaselt kehtestati püriasustusega väikesaarte nimistu loomine. Seaduse § 2¹ kohaselt kantakse väikesaarte nimistusse väikesaared, millel elas eelneval kalendriaastal rahvastikuregistri andmetel püsivalt kokku vähemalt viis isikut. Väikesaare vastavust käesolevas lõikes nimetatud kriteeriumile kontrollitakse iga kalendrikuu esimese kuupäeva seisuga.

Viimane kehtiv väikesaarte nimistu jõustus 1. veebruaril 2025. a ja sinna kuulub 18 saart: Abruca saar, Aegna saar, Heinlaid, Kesselaid, Kihnu saar, Kräsuli saar, Kõinastu laid, Manõja saar (Manija saar), Mohni saar, Naissaar, Osmussaar, Piirissaar, Prangli saar, Ruhnu saar, Viirelaid, Vilsandi saar, Vormsi saar ja Väike-Pakri saar. Eelnõuga tehtava muudatuse käigus lisatakse väikesaarte nimistu loetelusse Hiiumaa vallas asuv Saarnaki laid, kuhu on rahvastikuregistris registreeritud igakuiselt üle viie elaniku. VSaarS § 2¹ lõike 4 kohaselt kehtestab Vabariigi Valitsus nimistu muudatused hiljemalt järgneva aasta 1. veebruaril.

1.2. Määruse ettevalmistajad

Vabariigi Valitsuse määruse muutmise eelnõu ja seletuskirja on koostanud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi kohalike omavalitsuste osakonna nõunik osakonnajuhataja ülesannetes Kaie Küngas (tel 588 51 370, e-post kaie.kyngas@agri.ee). Eelnõu juriidilist kvaliteeti on kontrollinud sama osakonna kohalike omavalitsuste nõunik Eliko Saks (tel 715 5832, e-post eliko.saks@agri.ee).

2. Määruse eesmärk ja sisu

Püriasustusega väikesaarte seaduse § 2¹ lõikes 1 ja 2 on sätestatud tingimused, millele vastavad väikesaared arvatakse püriasustusega väikesaarte nimistusse või nimistust välja. Väikesaar arvatakse nimistusse kui selle pindala on alla 100 km² ja seal elas rahvastikuregistri andmetel eelmise kalendriaasta jooksul püsivalt igakuiselt vähemalt viis inimest (VSaarS § 2¹ lg 1). Kui nimistus oleval väikesaarel ei ole kalendriaasta jooksul vähemalt kuue kuu jooksul täidetud seaduses sätestatud viie elaniku kriteerium, arvatakse nimistusse kuuluv väikesaar nimistust välja (§ 2¹ lg 2).

Eelnõuga tehtava muudatuse käigus lisatakse kehtivasse väikesaarte nimistusse Saarnaki laid ning sõnastatakse nimistu loetelu järgmiselt: Väikesaarte nimistus on Abruca saar, Aegna saar, Heinlaid, Kesselaid, Kihnu saar, Kräsuli saar, Kõinastu laid, Manõja saar (Manija saar), Mohni saar, Naissaar, Osmussaar, Piirissaar, Prangli saar, Ruhnu saar, Saarnaki laid, Viirelaid, Vilsandi saar, Vormsi saar ja Väike-Pakri saar.

Rahvastikuregistri andmetel elas nimistusse kuuluvatel väikesaartel ja lisanduval Saarnaki laiul 1. detsembri 2025 seisuga kokku 1846 elanikku.

Kriteeriumi täitmist kontrollib Regionaal- ja Põllumajandusministeerium rahvastikuregistri andmetel, pidades rahvastikuregistrit elanike arvu väljavõtte aasta iga kalendrikuu esimese kuupäeva seisuga ehk kriteeriumi täitmist vaadatakse kalendrikuu põhisel. Regionaal- ja Põllumajandusministeerium kontrollis elanike arvu vastavust 2025. a jooksul nii nimistusse kuuluvate kui ka nimistu väliste väikesaarte osas. 2025. a on rahvastikuregistris igakuiselt registreeritud vähemalt viis elanikku lisaks kehtiva nimistu väikesaartele veel Saarnaki laiul, mis arvatakse nimistusse 2026. a alguses. Vabariigi Valitsus peab VSaarS § 2¹ lõike 4 kohaselt nimistu muudatused kinnitama hiljemalt 1. veebruariks 2026.

Saarnaki laid (pindala u 148 ha) asub Hiiumaa vallas, Hiiumaa kagurannikul Soonlepa lahe suudmes. Saar on osa Salinõmme külast. Rahvastikuregistri andmetel on saarele registreeritud seitse elanikku.

Püsiasiutusega väikesaarte seaduse sätteid hakkavad Saarnaki laiu osas kehtima alates nimistusse arvamistest ning alates 2027. aastast eraldatakse Hiiumaa vallale täiendavaid vahendeid tulenevalt saarelisest eripäras. VSaarS § 12 lõike 2 kohaselt arvestatakse kohaliku omavalitsuse üksusele täiendav kuluvajadus väikesaare nimistusse arvamise aastale järgnevast eelarveaastast.

Muudatuse järgselt kuuluvad väikesaarte nimistusse:

Saare nimi	Omavalitsus
Abruka saar	Saaremaa vald
Aegna saar	Tallinn
Heinlaid	Hiiumaa vald
Kesselaid	Muhu vald
Kihnu saar	Kihnu vald
Kräsuli saar	Viimsi vald
Kõinastu laid	Saaremaa vald
Manõja saar (Manija saar)	Pärnu linn
Mohni saar	Kuusalu vald
Naissaar	Viimsi vald
Osmussaar	Lääne-Nigula vald
Piirissaar	Tartu vald
Prangli saar	Viimsi vald
Ruhnu saar	Ruhnu vald
Saarnaki laid	Hiiumaa vald
Viirelaid	Muhu vald
Vilsandi saar	Saaremaa vald
Vormsi saar	Vormsi vald
Väike-Pakri saar	Lääne-Harju vald

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

Nimistu mõjutab Saarnaki laiu elanikke ja Hiiumaa valda.

Hiiumaa vald saab nimetada esindaja väikesaarte arenguga seonduvate küsimuste arutamiseks ja Vabariigi Valitsuse nõustamiseks väikesaartele suunatud regionaalpoliitika küsimustes moodustatud väikesaarte komisjoni (VSaarS § 4, Vabariigi Valitsuse 11. detsembri 2003 määrus nr 316 „Väikesaarte komisjoni põhimäärus“ § 2 lõige 2). Komisjoni kuuluvad lisaks valdkonna eest vastutavale ministrile Kliimaministeeriumi esindaja, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi esindaja, kolm Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi esindajat, üks iga väikesaarte nimekirja kantud saare esindaja, üks saarte elanike huve esindavate ühingute esindaja ja kaks väikesaarte esindajate kutsutud Riigikogu liiget. Komisjoni tööd korraldab Regionaal- ja Põllumajandusministeerium.

Hiiumaa vallal on VSaarS § 5 kohaselt kohustus kokku kutsuda väikesaare üldkogu, mille pädevuses on arvamuse andmine väikesaare arengukavale, üldplaneeringule, maakasutuse üldistele põhimõtetele, transpordiühenduse arendamisele mandri või lähima suursaarega, üldkogu reglemendile ja saarevanema valimise korrale ning teistele kohaliku omavalitsuse üksuse põhimääruses sätestatud küsimustele. Samuti kohustus viia läbi saarevanema valimine (VSaarS § 5 lõige 6). Eesmärk on suurendada saarelise osaga omavalitsuste elanike kaasatust väikesaare arenguprotsessides kaasa rääkimises ning teadmist omavalitsuse planeeritavatest tegevustest väikesaare arenguks.

VSaarS § 7 kohaselt tuleb omavalitsustel kavandada väikesaare või saarterühma arengut omavalitsuse arengukavas.

VSaarS § 11¹ kohaselt võib kohaliku omavalitsuse üksuse volikogu moodustada saarevahi ametikoha väikesaarel looduskaitseaduse, muinsuskaitseaduse, jäätmeseaduse ja teiste seaduste ning kohaliku omavalitsuse üksuse õigusaktide täitmise tagamiseks ja nimetatud õigusaktidest tulenevate nõuete rikkumisest teavitamiseks.

VSaarS § 12 lõike 1 kohaselt eraldatakse nimistu saarte osas omavalitsustele saareelanikele teenuste tagamiseks täiendavaid vahendeid. Vahendid eraldatakse tasandusfondi osana. Sama paragrahvi lõike 2 kohaselt arvestatakse kohaliku omavalitsuse nimetatud täiendav kuluvajadus väikesaare nimistusse arvamise aastale järgnevast eelarveaastast. Tänu täiendavale rahastamisele on kohalikul omavalitsusel võimalik toetada elanike toimetulekut väikesaarel ja esmatähtsate teenuste kättesaadavust väikesaare elanikele ning kogukonna ja saarelise elulaadi säilimist. Hiiumaa vallale hakatakse täiendavaid vahendeid eraldama alates 2027. aastast. Täpne summa sõltub elanike arvust ja veetee pikkusest ning on osa tasandusfondist, mille täpne jaotus arvutatakse iga aastaselt. 2025. a on väikesaarte arvestuslikud vahendid tasandusfondi sees kokku 1 mln eurot.

VSaarS § 14¹ kohaselt saab Hiiumaa Vallavalitsus väikesaarel asuva kinnisasja ostueesõiguse.

VSaarS § 8 lõike 2 kohaselt korraldatakse transporditeenust ühistranspordiseaduses sätestatud korras, lähtudes väikesaare püsielanike liikumisvajadusest. Ühistranspordiseaduse § 19 lõike 1 punkti 5 kohaselt korraldab valla- või linnasisesel liinil sõitjateveo (sh laeva-, väikelaeva- ja parvlaevaliikluses) valla- või linnavalitsus. Ühistranspordiseaduse § 25 lõike 1 kohaselt võib riigieelarvest toetada avaliku teenindamise lepingu alusel teostatavat liinivedu või rahastada seaduse alusel muud sõitjatevedu mandri ning saarte ja väikesaarte vahelisel, Saaremaa ja

Hiiumaa vahelisel ning Saaremaa ja Saare maakonna haldusterritooriumil asuvate väikesaarte vahelisel laeva-, väikelaeva- ja parvlaevaliini. Sama seaduse § 27 kohaselt võib riigieelarvest toetust anda mandri ning saarte ja väikesaarte vaheliseks, Saaremaa ja Hiiumaa vaheliseks ning Saaremaa ja Saare maakonna haldusterritooriumil asuvate väikesaarte vaheliseks ühenduseks vajalike laevade, väikelaevade ja parvlaevade soetamiseks. Saarnaki laiu arvamisel väikesaarte nimistusse ei looda kohustust avada nende saartega avalik liinivedu või toetada laevade soetamist. Transpordi korraldamisel nimetatud saartele tuleb lähtuda püsielanike liikumisvajadusest ning riigi poolt liiniveo avamiseks vajadust ei nähta.

VSaarS § 10 lõike 1 kohaselt peab väikesaarel ööpäevaringselt olema elanike avalikus kasutuses avariiside, et telefoniühenduse katkemise korral edastada elutähtsaid teateid. Avariiside tagamiseks mereraadioside seadme soetamise ja paigaldamise kulu on ca 1800 eurot. Hilisem iga-aastane hoolduskulu on ca 800 eurot väikesaare kohta. Paigalduse hind sõltub paigalduse asukohast ja keerukusest ning elektrienergia olemasolust. Seadme eluiga on ca 7–10 aastat, s.t. pärast seda perioodi tuleb uus seade paigaldada.

Sama paragrahvi lõike 2 kohaselt peab riik tagama väikesaare varustamise elektrienergiaga. Elektrivarustus on otstarbekas tagada võrguvabade lahendustega, kuna võrguettevõtja osutab võrguteenus kujuneb ebamõistlikult kulukaks.

VSaarS § 14 kohaselt toetab riik väikesaarte looduskeskonna ja maastikuilme taastamisele, säilitamisele ja parandamisele suunatud tegevust riigieelarvest selleks ettenähtud programmide kaudu. Kuigi VSaarS järgne kohustus nimistu muutmisel laieneb, siis ei oma see sisulist mõju kuna looduskaitse seadus nõuab mistahes looduskeskonna hoidmist ning erinevad programmid, tegevuskavad ja strateegiad koostatakse valdkonnaseaduste alusel sõltumata väikesaarte nimistust. Saarnaki laid¹ kuulub Väinamere hoiualasse ja Hiiumaa laidude maastikukaitsealasse, täpsem regulatsioon on kehtestatud Vabariigi Valitsuse 22. mai 2015. a määrusega nr 57 „Hiiumaa laidude maastikukaitseala kaitse-eeskiri“².

Maapõueseaduse § 100 seab püriasustusega väikesaare kohaliku omavalitsuse üksusele õiguse maavara ning maavarana arvele võtmata kivimit ja setendit sellel püriasustusega väikesaarel asuvalt kinnisasjalt võtta kaevandamisloata kohaliku omavalitsuse üksuse ülesannete täitmiseks selle püriasustusega väikesaare piires, kui seadus ei sätesta teisiti maapõue kasutamiseks (eeldab, et kinnisasi on KOV omandis või on kinnisasja omaniku kirjalik luba). Maavara ning maavarana arvele võtmata kivimit ja setendi võtmiseks on vajalik Keskkonnaameti luba (maapõueseadus § 101 lg 1). Hiiumaa laidude maastikukaitseala kaitse-eeskirja kohaselt on sihtkaitsevööndis keelatud majandustegevus ja loodusvarade kasutamine ning piiranguvööndis keelatud maavara kaevandamine. Maapõueseaduse erisuse lisandumine ei muuda sisuliselt kehtivat olukorda.

Kalapüügiseaduses nähakse püriasustusega väikesaarte elanikele ette erisused harrastuskalapüügiloo taotlemisel. Nimistu väikesaarte elanikud saavad taotleda harrastuskalapüügiks kuni 300 konksust koosnevat õngejada (kalapüügiseaduse § 23 lõige 2). Sama seaduse § 29 lõike 6 kohaselt tohib väikesaare püsielanik ühe kalastuskaardi alusel kasutada merel kuni kolme nakkevõrku sügavusest sõltumata ning kuni kolme kadiskat ja ühte kuni 300 konksust koosnevat õngejada kuni 20 meetri samasügavusjooneni. Konkreetse aasta püügikitsendused, püügiõiguse tasu ja püügivahendite piirarvu harrastuskalapüügil kehtestab kalapüügiseaduse § 11 lõige 2 alusel regionaal- ja põllumajandusminister kui valdkonna eest

¹ <https://infoleht.keskkonnainfo.ee/saar/-1866104430>

² [Hiiumaa laidude maastikukaitseala kaitse-eeskiri–Riigi Teataja](#)

vastutav minister määrusega. 2026. a püügivahendite piirarvud püüasustusega väikesaarte elanikele kinnitati 24. novembri 2025. a määrusega nr 90 „Ajutised püügikitsendused, püügiõiguse tasu ja püügivahendite piirarv harrastuskalapüügil 2026. aastal“³. Kuna väikesaarte nimistu kinnitatakse tuleva aasta jaanuari jooksul ning püügivahendite piirarvud iga-aastaselt, siis Saarnaki laiu elanikele laienevad võimalused 2027. aastast.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

VSaarS § 12 lõike 1 kohaselt eraldatakse nimistu saarte osas omavalitsustele tasandusfondi osana saareelanikele teenuste tagamiseks täiendavaid vahendeid. Kuluvajaduse arvestamisel arvestatakse lisaks baassummale täiendavad vahendid lähtuvalt elanike arvust 1. jaanuari seisuga ning veeteede pikkusest suursaare või mandrini. Sama paragrahvi lõike 2 kohaselt arvestatakse kohaliku omavalitsuse üksusele nimetatud täiendav kuluvajadus väikesaare nimistusse arvamise aastale järgnevast eelarveaastast. Muudatus ei mõjuta tasandusfondi üldmahtu, vahendid jaotuvad ringi tasandusfondi sees valemi alusel. Püüasustusega väikesaarte nimistusse kuuluvate saarte kohta on 2025. aastal seotud kohaliku omavalitsuse üksustele eraldatud vahendeid tasandusfondi osana kokku 1 mln eurot. Summa täpsustub iga aastaselt vastavalt elanike arvule ja tasandusfondi valemi järgsele vahendite jaotusele.

Riigieelarve seaduse § 47 lõike 2 kohaselt on tasandusfondi eesmärk ühtlustada KOVi ülesannete täitmise võimalusi. Seega tasandusfondi väikesaarte lisaeraldis on mõeldud KOVi eelarve toetamiseks ning KOVi ei ole kohustust igal aastal väikesaarele kulutada täpselt sama summa, mis tasandusfondis arvestati. Tasandusfondi toetusega ei toeta riik otse väikesaart, vaid KOVi VSaarS § 3 eesmärkide täitmisel. Püüasustusega väikesaar kuulub KOVi territooriumi hulka ja selle arendamise põhivastutus on KOVi nagu iga muu mandril oleva territooriumi puhul. KOV otsustab, kui suure summa eelarvest ta püüasustusega väikesaare vajadustele ja arengule kulutab, kas teeb väikesaarel ise korda avalikku taristut, annab kellelegi toetust või midagi muud.

6. Määruse kooskõlastamine

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu Justiits- ja Digiministeeriumile, Kliimaministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile ning Eesti Linnade ja Valdade Liidule. Eelnõu saadetakse arvamuse avaldamiseks Hiiumaa Vallavalitsusele ja saarte esindusorganisatsioonile MTÜ Eesti Saarte Kogu.

7. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

---

³ [Ajutised püügikitsendused, püügiõiguse tasu ja püügivahendite piirarv harrastuskalapüügil 2026. aastal–Riigi Teataja](#)